

DABAS PARKS

2015. GADA SEPTEMBRIS

Purvs – tīram gaisam un ūdenim

Laikā, kad jāsamierinās ar globālām klimata pārmaiņām, arvien vairāk uzmanības pievēršam jautājumiem, kas saistīti ar ekoloģiskā līdzsvara saglabāšanu. Viens

no tiem – mitrāju atjaunošana, ir kļuvis tik populārs, ka atsevišķi Latvijas mediji pat biedē ar zaļo alkatības appludinātu Latviju!... Kā ir patiesībā – kāpēc nepieciešams atjaunot mitrāju

un tostarp purvus, mēģinājām noskaidrot, kopā ar purvu eksperti Agnesi Priedi izvērtējot Ķemeru nacionālajā parkā un Abavas senlejas dabas parkā uzkrāto pieredzi...

Zemajā jeb zāļu purvā augāju veido grīšļi un niedres, kas ir galvenie kūdras veidotāji. Zemajos purvos, atšķirībā no augstajiem purviem, neaug dzērvenes un sfagnu sūnas. Zemie purvi nereti ir ļoti slapji un grūti pieejami, tāpēc parasti tajos neejam un par tiem zinām mazāk. Taču tā ir lieliska, dabiska pasaule augiem un dzīvniekiem. Dabas retumiem bagāti ir kaļķaini zāļu purvi – tie Latvijā ir reti un tāpēc sevišķi sargājami un atjaunojami. Liela daļa Latvijas un Eiropas zāļu purvu jau sen nosusināta un tie pārveidoti par lauksaimniecības zemēm, apmežoti vai apbūvēti. Tos vairs nevar atjaunot, un tie zaudēti uz visiem laikiem...

Attēlā – **zāļu purvs Kaņiera krastā**

Augstais jeb sūnu purvs ar akačiem un lāmām veido lielisku, neparastu ainavu, kas nelidzinās nekam citam. Augstais purvs ir īpatnējs ar to, ka te vide ir skāba, kas traucē augiem uzņemt barības vielas un ūdeni. Sanāk paradokss – purvs ir slapjš, bet augiem trūkst ūdens! Tāpēc arī purva priedītes (tās pašas parastās priedes, kas citos apstākļos izaug masta priežu dižumā) ir sīkas un likas. Līdzīgi skarbai dzīvei pielāgojušās arī citas augstā purva sugas.

Attēlā – **Lielais Ķemeru tīrelis**

Pārejas purvi ir starpstadija purva augšanas gaitā starp zemo un augsto purvu. Tie ir gan grīšļi, gan sfagni, un parasti kājas grimst ūdenī; ejot sajūta grīļīga un nedroša. Tādus purvus reizēm sauc arī par sliķšņām, taču patiesībā necaurejamu purvu Latvijā gandrīz nav – tikai jāzina, kur likt kāju. Tāpēc arī ir vērts iepazīt purva augus – tie lieliski rāda, kur var un kur nevar spert kāju.

Līdzīgi kā zemie un augstie purvi, arī pārejas purvi bieži cietuši no nosusināšanas vai ezeru ūdens līmeņa izmaiņām, tādēļ daudzviet aizauguši ar mežu; reizēm tos skārusi arī kūdras ieguve.

Attēlā – **Raganu purvs Ķemeru Nacionālajā parkā**

Avotu izplūdes veido īpatnējas dzīvotnes, kas var būt sastopamas mežos, purvos un zālajos un izskatīties ļoti dažādi, taču arī avotus un avoksnājus pētnieki nereti piešķaita purviem. Avoti var būt bagāti ar kaļķi, dzelzi, sēru vai citām minerālvielām. Atkarībā no ūdens sastāva, veidojas atšķirīgi avotu nogulumu. Dzelzavotos veidojas sarkanbrūnas nogulas, sēravotos – baltas nogulas ar puvušu olu smārdu, bet kaļķainos – kaļķieža vai šūnakmens nogulumu.

Attēlā – **Sēra diķi Raganu purvā Ķemeru Nacionālajā parkā**

Kas ir purvs?

Purvs ir mitrzes jeb mitrāju veids, kam raksturīgs ilgstošs vai pastāvīgs mitrums, kūdras uzkrāšanās un savdabīga augu un dzīvnieku valsts. Latvijā par purviem uzskata atklātas un mitras platības, kas nav pilnībā apaugušas ar mežu.

Dabiski, dzīvi purvi piedalās klimata un ūdens aprites regulēšanā. Tiem ir nozīmīga loma gan dabā, gan cilvēku veidotajā pasaulē, nodrošinot veselīgu dzīves vidi. Purvus mēdz salīdzināt ar sūkli, kas uzkrāj lielu daudzumu ūdens. Nosusinot purvu, ūdens pa grāvjiem strauji aizplūst prom un tas savukārt palielina plūdu risku lejtecēs.

Cik purvu ir Latvijā?

Latvijā kūdras atradnes aizņem ap 10% valsts teritorijas. Taču viss, kas uz kūdras, vēl nav purvs, jo šādas vietas ietver gan mežus, gan lauksaimniecības zemes, kas nebūt neatbilst purva kritērijiem. Purvi Latvijā aizņem ap 4,9% valsts teritorijas. Ap 18% purvu iekļauti aizsargājamās dabas teritorijās, taču 50% tiem ir vairāk vai mazāk nosusināšanas un kūdras ieguves ietekmēti. Trūkst precīzu datu, bet apmēram trešdaļa Latvijas purvu ir iznīcināta vai kā ekosistēmas būtiski sabojāti – nosusināti lauksaimniecības vajadzībām, apauguši ar mežu vai norakti kūdras ieguvei.

Purvu veidi Latvijā

Latvijā sastopami vairāki purvu veidi: **zemie (zāļu)** purvi, **pārejas** purvi un **augstie (sūnu)** purvi. Purvu veidošanās Latvijā aizsākusies pēc pēdējā ledāja atkāpšanās pirms apmēram 10 000 gadu. Protams, ir arī jaunāki purvi, kas sākuši veidoties vēlāk – piemēram, Piejūrā, kur vēl pirms 6 000 līdz 7 000 gadu viļņojās Litorīnas jūra, iepriekšējā Baltijas jūras stadijā.

Purvs ir dinamisks – tas aug un veidojas. Viss sākas ar zemo purvu, kad mitrās ieplakās vai, aizaugot ezeram, sāk krāties zāļu kūdra. Uzkrājoties kūdrai, zemais purvs pamazām vairāku tūkstošu gadu laikā pārvēršas pārejas purvā – tas ir purvs, kurā ir gan zemā, gan augstā purva pazīmes. Un visbeidzot kādreizējais zāļu purvs izaug par augsto purvu. Par augsto purvu to sauc tāpēc, ka tam raksturīgs paugurveidīgs kupols – viens vai vairāki. Augstajā purvā kūdro veido galvenokārt sfagnu sūnas. Tādos purvos kūdras dziļums Latvijā var sasniegt vairāk nekā 10 metrus – tātad, ja purvu sagrieztu kā torti, kūdras biežums dažā purvā sasniegtu vismaz piecstāvu mājas augstumu. Pētnieki leš, ka vidēji kūdra gadā pieaug par 1 mm. Tas nozīmē, ka purvs, kurā ir 5 m kūdras, veidojies vismaz 5000 gadus.

Protams, ne vienmēr viss ir tik vienkārši, purvu attīstība ne vienmēr notiek secīgi kā pēc grāmatas. Lai arī nelielās platībās, Latvijā sastopami arī **avotu purvi** un **avoksnāji**.

Nepakļāvīgie purvu iemītnieki

Katrā purvu veidā raksturīga unikāla augu un dzīvnieku valsts, kādu neatrast ne mežā, ne pļavā. Lielākoties sugas ir specializējušās un ļoti ilgā laikā pielāgojušās noteiktiem apstākļiem, tādēļ dabas daudzveidība purvos ir īpaša – to nevar pārstādīt citur. Piemēram, visiem pazīstamā dzērvene ir tāda suga, kas nesamierināsies ne ar nosusinātu, ne ar mežu aizaugušu purvu. Tāpat velti ir vēlēties, lai šīs sugas pārceļas dzīvot citur, kur cilvēka interesēs tas būtu ērtāk – lai netraucē saimniekot vai ir cilvēkam pa rokai. Vienīgais veids, kā saglabāt dabiskos purvu ar tā īstajiem iemītniekiem, ir to saudzēt. Bet – jūs teiksiet – mūsdienās taču purvus atjauno un apsaimnieko! Kāpēc? Visbiežāk tāpēc, lai novērstu cilvēka radīto ietekmi un purvu atdzīvīnātu.

Purvu ekosistēmu atjaunošana ir aktuāla visā pasaulē

Purvu ekosistēmu atjaunošana visā pasaulē ir kļuvusi par vienu no svarīgākajām vides aktualitātēm ne tikai Eiropā, bet arī Ziemeļamerikā un Āzijā, kur sastopami milzīgi kūdras resursi. Purvu atjaunošana ir svarīga ne tikai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, bet arī vides problēmu risināšanai.

Nosusināti purvi ir nozīmīgs oglekļa avots, kas globālā mērogā veido ap 5% no izmešu apjoma atmosfērā, bet oglekļa gāze ir galvenā vaininiece klimata pārmaiņās. Savukārt klimata pārmaiņas apdraud pašus purvus – to rezultātā var izzust daudzas, tostarp retas, augu un dzīvnieku sugas; tātad degradēti purvi paši kļūst par vides problēmu cēloni. Piemēram, no nosusinātās kūdras tiek izskaldotas tūkstošiem gadu purvos glabātās barības vielas, radot pārmaiņas ūdeņu ekosistēmās.

Nosusinātie purvi ir ugunsnedroši. Ja aizdegas kūdra, tie ir ilgi un grūti apdzēšami ugunsgrēki. Spilgts piemērs ir Krievija, īpaši Maskavas apkārtnē, kur nosusināto purvu degšana un nedēļām ilgs, neciešams smogs galvaspilsētā 2010. gada vasarā beidzot piespieda valsts mērogā palūkoties uz purvu samitrināšanu nevis kā zaļu izklaidi, bet nepieciešamību, lai varētu elpot.

Zinātnieki leš, ka Eiropā iznīcināti vairāk nekā 50% purvu, bet daudzi no atlikušajiem – nosusināti un citādi nelabvēlīgi ietekmēti. Iespējams, uz Rietumeiropas fona Latvija vēl aizvien ir purvu lielvalsts, bet diemžēl arī mēs nevaram lepoties, ka mūsu purvi būtu pilnīgi dabiski un neietekmēti. Arī tos skārusi meliorācija, kūdras ieguve un citas ietekmes. Taču, par laimi, mums vēl ir, ko saglabāt.

Purvu degradācija un atjaunošana ir kompleksa un sarežģīta problēma, bet īsumā skaidrs ir viens – purvus iznīcināt ir vieglāk un ātrāk, nekā atjaunot, kas nereti izrādās neiespējami vai ļoti dārgi.

Purvu atjaunošanas paņēmieni un sekmes

Nereti purva ekosistēmas atjaunošanas mērķis tiek pārprasts – paaugstinot ūdens līmeni purvā, mērķis nav kaut ko applūdināt. Pareizi būtu teikt: atjaunot un stabilizēt, mēģinot panākt tādu ūdens līmeni, kāds bija pirms meliorācijas – pirms atnāca cilvēks ar lāpstu un ekskavatoru. Nosusinātā purvā ūdens līmenis ir pazemināts un stipri svārstīgs; tāpēc arī sfagni un dzērvenes izzūd, bet to vietā ienāk blīvas sīkkrūmu audzes un purvs aizaug ar mežu. Ne vienmēr

Ar izkapti un grābekli purvā?

Jā, dažkārt pļaušana ir nepieciešama kalķainos zāļu purvos, kur daudz retu un apdraudētu sugu; tāpat kā pļavās, pļaušana palīdz saglabāt dabas daudzveidību. Jūs teiksiet – jā, bet tad jau tas vairs nav dabiskais purvs!? Tas tieša. To var saukt par pusdabisku, ja grībam būt precīzi. Bet reizēm šādi darbi veicami vietās, kur vairs nav iespējams atjaunot dabiskus apstākļus un tas būtiski palīdz retajām sugām. Ir viegli pazaudēt kādas apdraudētas sugas atradni – sak, izzuda – nu un tad? Taču reizēm tas nozīmē ne tikai to, ka suga kļūst arvien retāka mūsu valstī, bet var iecirst robu arī visā sugas izplatības areālā. Un tad jau it kā nesvarīgā lieta, kas nevienam laikus nav rūpējusi, iegūst Eiropas vai pat globāla mēroga zaudējuma piegaršu.

Aizsprostus uz grāvjiem būvē, lai panāktu nosusinātā kūdras slāņa samitrināšanos. Attēlā – purva atjaunošanas vieta Somā purvā Igaunijā, kur papildus aizsprostu būvei izcirst arī koku apaugums, lai mazinātu iztvaikojumu caur lapām. Koku izciršana palīdz panākt mitrākus apstākļus, bet paši koki blīvi saaug vienīgi susinātos purvos – droša pazīme, ka purvam nieiet labi.

ūdens līmeņa atjaunošana ir iespējama, bet parasti var panākt vismaz uzlabojumus.

Latvija purvu ekosistēmu atjaunošanas ziņā nav iesācēja. Pirmie purvu atjaunošanas darbi aizsākas jau 1990. gadu beigās Teiču purvā, kur rezervāta darbinieki sāka būvēt pirmos aizsprostus uz grāvjiem. Tos būvēja ar rokām, izmantojot galvenokārt uz vietas pieejamus materiālus: baļkus, sfagnus, kūdru. Drīz vien līdzīgi aizsprosti tapa arī Lubāna mitrāja *sagrāvju tajos* purvos. Idejas un iedvesma nāca no ārvalstīm, bet istā pieredze radās, darot pašiem.

Drīz vien līdzīgi purvu atjaunošanas darbi aizsākas vēl vairākos Latvijas augstajos purvos Stiklu purvu masīvā, Cenas tīrelī, Klāņu purvā, Lielajā Ķemeru tīrelī un citur. Sāka būvēt aizsprostus no kūdras, izmantojot ekskavatoru. Katrai vietai sava specifika, taču šāda veida aizsprosti izrādījušies izturīgi un derīgi mērķa sasniegšanai – ūdens līmeņa stabilizēšanai.

Latvijā veikta arī grāvju pilnīga aizbēršana, lai likvidētu meliorācijas ietekmi dabas teritorijās. Šādi darbi īstenoti Smiltēnes pusē, Gaujas Nacionālajā parkā un tuvākajā laikā tiek plānoti Ķemeru Nacionālajā parkā.

Kas no tā tiek iegūts? Pirmkārt, tiek atjaunota sabojāta dabas sistēma. Atjaunojot kūdras uzkrāšanās un oglekļa dioksīda piesaisti. Ieguvēji ir purva augi un dzīvnieki – mitrajās platībās atkal var ieviesties sfagni, atsākas kūdras veidošanās; atgriežas augšanas apstākļu ziņā izvīlīgās dzērvenes

un kukaiņķērājas rasenes; atgriežas purva putni – tilbītes, ķivītes, dzērves un citi.

Izjauktās sistēmas atjaunošanās prasa daudzus gadus, tomēr tas atkal kļūst iespējams. Galu galā – netieši, bet pavisam noteikti ieguvēji esam arī mēs – cilvēki.

Purvu atjaunošana notiek visā Eiropā, un pie atziņas par purvu atjaunošanas nepieciešamību nonākušas arī Krievija un Baltkrievija. Līdzere izstrādātu kūdras ieguves vietu renaturalizācijā ir Kanāda, kur zinātnieki izstrādājuši praktiski pielietojamas metodes, kā panākt purva atgriešanos pat stipri degradētās vietās; arī stādot sfagnus, lai paātrinātu šo procesu.

Mūsu reģionā purvu atjaunošanas lielvalsts ir Somija, kur pirmie darbi aizsākas jau pagājušā gadsimta 70. gados un visā valstī turpinās arī mūsdienās. Somija izvirzījusi sev ļoti konkrētus mērķus dabas daudzveidības saglabāšanā un cītīgi tos īsteno, ik gadu atjaunojot simtiem hektāru mitrāju, atzīstot, ka bieži vien agrāko laiku mēģinājumi pārvērst purvus meža zemēs izrādījušies nesekmīgi un bezjēdzīgi. Tur par purvu atjaunošanas nepieciešamību vairs nediskutē – tā ir pašsaprotama vajadzība. Pagātnē esam sabojājuši, tātad jādarā viss, lai atjaunotu!

Arī Igaunijā un Lietuvā jau vairāk nekā 10 gadus notiek dažāda mēroga purvu atjaunošanas darbi, līdzīgi kā Latvijā, iedvesmojoties un mācoties no Somijas un citu valstu pieredzes.

Siena talka kalķainā zāļu purvā pie Kaņiera ezera 2015. gadā. Izcērtot krūmus, pļaujot un savācot zāli, pamazām tiek atjaunoti sugām bagātie purviņi, kas līdzinās paslapjām pļavām.

Ķemeru Nacionālais parks – unikāla mitrāju teritorija

Ķemeru Nacionālā parka purvi

Ķemeru Nacionālais parks bieži tiek dēvēts par mitrāju parku. Tas tieša – te ir dažādi mitrāji: vairāki sekli piejūras ezeri, kas ar savām atklāta ūdens, niedrāju un zāļu purvu mozaikām ir nozīmīgas putnu teritorijas, purvi, pārmitri meži un palieņu pļavas. Te ir Lielais Ķemeru tīrelis, kas aizņem vairāk nekā 6000 ha, Raganu purvs, Zaļais purvs, Smārdes tīrelis, Slokas purvs, Labais purvs, Kašķu purvs un vairāki mazāki purvi – Pūšu purvs, Kugrainis jeb Ogu purvs, Seklais purvs, Zvejnieku tīrelis, Niedruliēķņa, Vecais purvs, un jāatzīst – pat nezinām visu purvu vārdus... Taču medaļai ir arī otra puse. Diemžēl daļa šo purvu mūsdienās ir stipri ietekmēta – tāds ir gan Slokas purvs, gan Labais un Kašķu purvs, ko izmainījusi kūdras ieguve, kas aktīvi norisinājās līdz pat pagājušā gadsimta 80. gadiem; tāpat kūdras ieguve būtiski ietekmējusi Zaļo purvu un Smārdes tīreli. Nosusināšana sekmējusi purva platību aizaugšanu, un daļu sagrāvjoto purvu vairs nav iespējams atjaunot. Sabeigt purvu var samērā ātri – pāris gadu desmitos, bet, kā liecina pētījumu pieredze, – atjaunošana prasa ievērojami vairāk laika.

Nu jau vairākus gadus vietējā sabiedrība iesaistījies savās diskusijās, vai nepieciešama Zaļā purva atjaunošana un meliorācijas grāvju aizbēršana Lielā Ķemeru tīreļa rietumu malā. Taču šīs idejas nav no gaisa pagrābtas un balstās uz daudz plašāku, Eiropā sen aprobētu pieredzi. Acīmredzot tāpēc par šiem jautājumiem un labo pieredzi jāstāsta vairāk.

Labi piemēri nav tālu jāmeklē

Lielā Ķemeru tīreļa bijušajā kūdras ieguves vietā lielas platības aizņēma sausi kūdras lauki, kuros uz purva atjaunošanos nebija ko cerēt. Taču, 2006. gadā ar dambjiem atjaunojot ūdens līmeni, pamestajos kūdras laukos ir panākta purva augāja atgriešanās. Ja vēl pirms nepilniem desmit gadiem tā šķita bezcerīgi degradēta teritorija, tad tagad jau notiek sekmīga purva atjaunošanās, par ko liecina arī ilggadīgi pētījumi. Teritorija ir pieejama apmeklētājiem – pie Jūrmalas-Kalnciema autoceļa izvietots arī informācijas stends.

Kūdras ieguves vieta bija pamesta 20. gs. 80. gados, līdz galam to neizstrādājot, jo radās bažas par nosusināšanas nelabvēlīgo ietekmi uz sērūdeņu veidošanos zem Lielā Ķemeru tīreļa. Kūdras lauki palika un pat pēc teju 30 gadiem vairāk līdzinājās Mēness ainavai nekā purvam.

Ar aizsprostu palīdzību atjaunojot un stabilizējot ūdens līmeni, 2006. gadā pamesto kūdras lauku teritorija tika samitrināta. Jau dažus gadus pēc aizsprostošanas bija ieviesušies pirmie sfagni, kas ir laba zīme – mitruma režīma atjaunošana ir izdevusies.

Te redzams, cik liela loma purva atdzīvīšanās ir pareizam ūdens līmenim. 2008. gadā dominē atklāta kūdra un virši, bet vēl nav kūdras veidotāju – sfagnu sūnu.

2015. gads. Vai var atpazīt? Tā pati vieta deviņus gadus pēc ūdens līmeņa atjaunošanas. Nu jau izskatās pēc purva – ieviesušās arī daudzas purvu augu sugas, un teritorija kļuvusi par lielisku bridējputnu ligzdošanas un dzīvju atpūtas vietu.

Lielais Ķemeru tīrelis – otrs lielākais "dzīvais" purvs Latvijā (aiz Teiču purva). **Kaņiera ezers** – ne tikai putniem nozīmīga vieta, kas iekļauta starptautiskas nozīmes Ramsāres mitrāju sarakstā, bet arī Latvijas mērogā ļoti svarīga kaļķainu zāļu purvu teritorija. Tie ir īpatnēji, ģeoloģiski jauni purvi, kuros mīt liels skaits retu augu un dzīvnieku sugu

TOP 3

Visi zina, ka augstajā jeb sūnu purvā aug virši, vaivariņi, dzērvenes... Tie visi ir sīkkrūmi. Mazāk zināms sīkkrūms ir **kasandra** – vaivariņa lieluma mūžzaļš augs. Tieši Ķemeru purvos tas sasniedz izplatības areāla rietumu robežu – Kurzemē šo augu neatrast.

Purva tilbīte (*Tringa glareola*) – neliels putns ar gaišu virsasti un smalksvitrainu astes galu. Riesta tērpā visai izteikta gaiša uzacs svītra. Ligzdo lielākoties sūnu purvos, bet caurceļošanas laikā pie dažādiem ūdeņiem. No purva tilbītei raksturīgā sauciena cēlies šīs sugas nosaukums krievu valodā – *fifi*.

Sēravoti un dūņas ir Ķemeru simboli. Tādas ainas kā Ķemeru purvos pat visā Baltijas reģionā neatrast. Te avotos nav tikai sērs, bet arī daudz kaļķa – tādēļ ap avotiem veidojas sugām ļoti bagāta vide, kurā aug daudz retu sugu. Vienīgais veids, kā saglabāt sērūdeņu veidošanās procesu, ir aizsargāt purvus – sērūdeņi veidojas tieši zem Ķemeru purviem.

Čūžu purvs nelīdzinās nevienam no Latvijas purviem – tas ir viscaur neparasts: veidojies Abavas senlejā, no avotu ūdeņiem izgulsnējoties avotkalķim jeb saldūdens kalķiezim. Purvā uzkrājušies arī zāļu kūdra, bet kopumā apstākļi ir samērā sausi un vairāk atgādina pļavu.

Purvā ir vienīgā krūmu čūžas atradne Latvijā un viena no retajām šīs sugas atradnēm Ziemeļeiropā.

Otra vecākā aizsargājamā dabas teritorija Latvijā (aiz Moricsalas) – tās nozīmība dabas saglabāšanā atzīta jau sen, dibinot liegumu 1924. gadā.

Daudzu retu sugu mājvieta – te mīt liels skaits retu augu, tai skaitā sūnu un tauriņu sugu.

Apstākļi ir Latvijai unikāli un neparasti, tāpēc viss te ir īpatnējs.

Čūžu purvs – retu dārgumu krātuve

Čūžu purvs 2010. gadā bija diezgan aizaudzis un krūmu čūžai un citiem retajiem augiem un dzīvniekiem piemērotas telpas kļuva arvien mazāk.

TOP 3

Krūmu čūžu biežāk varam redzēt apstādījumos nekā savvaļā, un tas ir saprotami, jo Kandavas apkārtnē ir tās vienīgā atradne Latvijā un viena no nedaudzajām atradnēm Ziemeļeiropā.

Bruņcepuru dzegužpuķe Latvijā ir ļoti reti atrodams augs, bet Čūžu purvā tā sastopama lielā skaitā. Pateicoties pēdējos gados veiktajai apsaimniekošanai, šo augu tagad purvā ir daudz vairāk. Katrs tās zieds atgādina cilvēciņu, kura galvu sedz milzu kapuce. Augs ir aizsargājams, tāpēc to nedrīkst plūkt vai izrakt!

Saldūdens kalķiezis ir ne mazāk apbrīnojams dabas veidojums kā koraļļu rīfi. Tas veidojas vietās, kur ir ar kalķi bagāti avoti. Sūnas un lielāki augi apkalķojas, un veidojas šūnakmens. Tāds ir arī Čūžu purva pamatnē, veidojot ļoti īpatnējus augšanas apstākļus.

Nepietiek ar sargāšanu, vajag arī darīt

Kādreiz tagadējā dabas liegumā tika ganīti lopī, kas droši vien palīdzēja krūmu čūžas atradnes saglabāšanā. Padomju gados purvā iegūti saldūdens kalķieži, ko raka nelielos karjeros, tādējādi iznīcinot daļu čūžu atradnes, tomēr vēlāk tās daļēji atjaunojās. Padomju laikā purvā vairs neganīja un nepļāva, tāpēc tas pamazām sāka aizaugt ar mežu. Mežu paretināja vairāki ugunsgrēki, taču kopumā apstākļi pasliktinājās – samazinājās atklāto un gaišo vietu skaits, kas čūžai nebija pa prātam.

Ši ir dabas teritorija, kur reto sugu saglabāšanai vajadzīga regulāra, taču ne intensīva cilvēka darbība, jo laika gaitā sugu sastāvs veidojies, pielāgojoties mērenām ietekmēm. Atstājot to pilnīgi dabiskiem procesiem, dabas retumi, tostarp čūža, ar laiku izzustu...

Bet tie, kas bijuši Čūžu purvā agrāk un nesen, noteikti pamanījuši pārmaiņas. 2005. gadā tika izstrādāts dabas aizsardzības plāns, kur galvenos apsaimniekošanas darbus – koku un krūmu izciršanu, kā arī atvašu pļaušanu – veica un turpina veikt AS «Latvijas valsts meži». Ir ierīkota dabas taka un izvietotas informācijas zīmes un stendi, kas apmeklētājiem palīdz orientēties un uzzināt vairāk par šo teritoriju.

Daugavpils Universitātes zinātnieki izpētījuši, ka ar čūžu nav tik vienkārši – tā vāji atjaunojas ar sēklām, kā arī lēni ataug pēc nogriešanas. Tā necieš noēnojumus un ir jutīga pret mitruma izmaiņām. Tāpēc arī nevar vieglprātīgi izturēties pret vienīgo šādu vietu Latvijā. Pašlaik teritorija ir labi pieskatīta un apsaimniekota, un jācer, ka tā būs arī nākotnē.

VIEDOKLIS

Kāpēc atjaunot purvus?

Bioģe un Dabas aizsardzības pārvaldes projekta «Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma» purvu eksperte **Agnese Priede**:

– Purvs jau izsenis uztverts kā cilvēka ienaids vai vismaz traucēklis, lai apsaimniekotu katru zemes stūrīti. Ja mūsu senčus varēja saprast, tad mūsdienās šo iesīkstējušo pieņēmumu vajadzētu pārvērtēt. Pieaugot globalizācijas un urbanizācijas tempam, tikpat strauji

Čūžu purvā, vairāku gadu laikā izcērtot kokus un krūmus, atkal izveidota atklāta platība, kurā labi jūtas gan krūmu čūža (priekšplānā), gan dažādi citi reti augi un kukaiņi. Lai dabas vērtības saglabātos, darbi jāturpina

aug arī dabiskas dabas vērtība. Skaistā rudens dienā, ejot uz tuvējo purvu dzērvenēs, padomājiet – cik jums izmaksātu tāds purva gājiens, ja Latvijā purvu vairs nebūtu un būtu jādodas, piemēram, uz Somijas vidieni, lai pavadītu šādu dienu? Dažam tāda purva diena ir relaksācija pēc pārstrādāšanās, citam – būtisks papildinājums maciņam. Bet abos gadījumos – ieguvums. Vai jūs gribētu mainīt pilnīgi iekultivētu, sakārtotu dabu pret tādu, kurā vēl aizvien ir it kā cilvēkam naidīgie purvi? Es noteikti ne.

Neizpratni var radīt *zaļo* vēlme atjaunot purvus. Kāpēc atjaunot purvu, kas ir dabisks? Tiešām – dabisku purvu nevajag atjaunot, tam jāļauj dzīvot savu dzīvi! Bet tur jau tā bēda, ka bieži vien tas vairs nav dabisks. Diemžēl mūsdienās pilnīgi neskartus purvus Latvijā gandrīz vairs neatrast. Lielāko daļu purvu vairāk vai mazāk ietekmējusi nosusināšana.

Purvu atjaunošanas ideja pamatos ir vienkārša – jārada apstākļi, lai purvs var saārstēt to, ko cilvēks tam nodarījis, un ļaut purvam atjaunoties, lai tas dzīvotu tālāk sa-

vu dabisko purva dzīvi. Nosusināšana rada būtisku ietekmi – mainās augu un dzīvnieku sastāvs, īpašo sugu vietā ienāk parastas. Sugas ir izcili rādītāji – vienmēr nekļūdīgi ļaus saprast, ka kaut kas nav kārtībā. Piemēram, nosusinot purvu, izzūd sfagni un citi purva augi – tie, kuri ilgā laikā veido kūdru. Purvs vairs neaug – tātad nav dzīvs. Un vai tādos apstākļos vairs varam sevi mānīt, turpinot apgalvot, ka kūdra ir atjaunojams resurss? Nē. Jo kūdra aug tikai slapjos, dzīvos purvos. Jāsaprot, ka purvs nav tikai kūdra, augi vai putni. Tā ir vesela sarežģīta sistēma ar daudz plašāku ietekmi, nekā ikdienā aizdomājamies. Proti, nosusinātos purvos sākas pretējs process – kūdra vairs nekrājas, bet sadalās. Atrivojas milzīgi ogļskābās gāzes daudzumi un aiziet atmosfērā...

VENTS DUBROVSKIS

Pielikums sagatavots ar Latvijas Vides Aizsardzības fonda atbalstu un sadarbībā ar biedrību «Abavas ielejas attīstības centrs»

DABAS PARKS

2015. GADA OKTOBRIS

Toreiz un tagad – dabas takās

Ardomu – pievērst uzmanību dabas vērtībām – pirms 12 gadiem izstaigājām jaunatklātas un arī mazāk zināmas dabas takas agrākā Tukuma rajona (un ne tikai) apkaimē. Šo

gadu laikā daudz kas ir mainījies – ievērojami audzis tūrisma piedāvājums īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Taču – vai tas nesis cerēto – lielāku sabiedrības izpratni par dabas vērtībām un

atbalstu to saglabāšanā? To mēģinājām noskaidrot, vēlreiz – ar laika un arī pieredzes distanci – ievērtējot dabas tūrisma piedāvājumu Tukuma, Kandavas un Engures novadā.

Pirmo laipu Lielajā Ķemeru tīrelī izveidoja 2000. gadā, daļēji izmantojot padomju laikā būvētu laipu, kas veda uz meteoroloģisko staciju. Pastaiga purvā kļuva par tik iecienītu izklaidi, ka 2008. gadā laipu nolietojuma dēļ nācās slēgt...

2013. gadā ar Eiropas fondu atbalstu tika izbūvēta jauna laipu taka ar skatu torni. Taku 3,4 km garumā veido divi apli, kas ļauj izvēlēties arī īsāku – 1,4 km – maršrutu.

Vai daba svarīgāka par cilvēku?

Platības ziņā (36 180 ha) **Ķemeru Nacionālais parks** ir trešais lielākais Latvijā, un tā teritorijā ietilpst arī četri Tukuma un Engures novadu pagasti. Jau kopš parka dibināšanas 1997. gadā vietējās pašvaldības (jo īpaši jūrmalcietos) to uztvēra kā nevēlamu apgrūtinājumu. Privāto zemju īpašniekiem bija jāsamierinās ar dažādiem ierobežojumiem, kompensāciju mehānisms vēl tikai veidojās, un, jāteic, šis process turpinās. Un varbūt tāpēc bijušā Lapmežciema pagasta padomes priekšsēdētāja Edmunda Pēterona uzstādījumam – "Vai daba svarīgāka par cilvēku!?" – atbalstītāji atrodas vēl šodien...

Salīdzinot parka dibināšanas laiku un šodien, jāatzīst – diemžēl Latvijas valstij joprojām simptomātiski trūkst līdzekļu vides jautājumu risināšanā. Tā vēl nesena pagātnē Ķemeru Nacionālā parka administrācija (kopš 2011. gada Latvijas Dabas pārvaldes pakļautībā) daļu algas bija spiesta piepelnīt no mežizstrādes izsolēm parka teritorijā... Parkā nomainījušies trīs direktori, un daļa jauno, daudzsološo vides speciālistu darbu atraduši citur; darbinieku skaits sarucis līdz 16 cilvēkiem. Lai gan savulaik dāņu veidotā Dabas aizsardzības plāna termiņš beidzās 2010. gadā, jaunais plāns vēl tikai top. Pēdējo gadu vērienīgākais projekts hidroloģiskā režīma atjaunošanai trijās parka vietās iekavējies birokrātisku uzstādījumu pēc... To zinot, vai ir pamats runāt par regresu nacionālā parka attīstībā?... Sarunā ar parka **Dabas izglītības centra vadītāju Agnesi Balandiņu** noskaidrojām, ka vismaz par apmeklētāju piesaistīšanu pagaidām nav jāsatraucas.

Ekskursijas – tikai skolēniem

A. Balandiņa:
– Dabas izglītības piedāvājums pēdējo gadu laikā nav daudz mainījies. Mums

Lielais Ķemeru tīrelis ir apmēram 8000 gadus vecs augstais sūnu purvs. No skatu torņa varēsiet ievērtēt skatu, kāds paveras uz 5000 ha lielo purvu. Tomēr, ja vēlaties baudīt dabas nošķirtību, nebrauciet uz purvu brīvdienās – kā pārliecinājāmies, vienā saulainā oktobra svētdienā ceļš līdz laipai bija pārvērties par «Vanšu tiltu sastrēgumstundā» – izbraukšana līdz šosejai prasīja pusstundu, kamēr maksas stāvlaukums tai pašā laikā bija pustukšs un satiksmes regulēšana bija atstāta pašu satiksmes dalībnieku ziņā...

joprojām ir četras Dabas skolas programmas – tās ir bezmaksas programmas par purvu, mežu, piekrasti un ūdeņiem dažāda vecuma skolēniem, taču lielākoties brauc sākumskolēni, tāpēc arī piedāvājums vairāk uz viņiem orientēts. Šobrīd vispieprasītākā ir purva nodarbība, jo tā ir iespēja aiziet uz jauno purva laipu, pastaigā ietverot Dabas skolas nodarbību. Dabā tas notiek tā, ka skolēni dodas laipā, ekipējoties ar darba lapām, lupām un viņiem jāveic dažādi uzdevumi. Rudenī šādas nodarbības notiek gandrīz katru dienu.

Šis piedāvājums ir tikai skolēniem un vienīgi darbadienās. Tas tāpēc, lai mūsu

piedāvājums nepārkļautos un nekonkurētu ar gidu un tūrisma uzņēmēju piedāvājumu. Šādi neradām neveselīgu konkurenci vietējiem uzņēmējiem. Pārējās mērķauditorijas – ģimenes ar bērniem un individuālie ceļotāji – var izmantot Informācijas centra pakalpojumus Meža mājā Ķemeru. Tur ikviens var iegriezties bez maksas, saņemot nepieciešamo informāciju un doties tālāk.

Otrs veids – katru mēnesi rīkojam tematiskus dabas izglītības pasākumus. Tie ir bez maksas, un tāpat tajos var piedalīties jebkurš. Tā septembrī notika Sēņu diena, bet oktobrī pēc Putnu vērošanas būs pasākums «Kad beigas ir tikai sākums», kur runāsim

par veļu laiku dabā. Mums – cilvēkiem – nāve nozīmē dzīves beigas, taču dabā tā ir neatņemama dzīvības procesa sastāvdaļa. Lūk, tā strādājam dabas izglītības jomā.

Parks nodrošina bezmaksas dabas baudīšanu – būvējam laipas, takas un torņus, kas pieejami ikvienam jebkurā gada laikā. Internetā ir pieejami visi izziņas materiāli, Informācijas centrā var saņemt papildu informāciju un vēl papildus rīkojam pasākumus. Ja ir vēlme baudīt kaut ko individuāli un īpaši, tad, jā, jāreķinās ar papildu maksu par gida pakalpojumiem.

► **1. lpp.** Runāt par konkrētām nākotnes iecerēm šobrīd vēl nevaram, taču ļoti daudzas lietas var izdarīt bez naudas. Tā Dabas skolas nodarbības nemītīgi papildinām ar jaunu informāciju – kā inspektori ziņo par kādām problēmām dabā, tā par to runājam ar skolēniem. Piemēram, stāstām, cik svarīgi ir neatstāt atkritumus mežā, nededzināt ugunskurus, kur pagadās, un tamlīdzīgi. Šāda nodarbības saturs uzlabošana ir bezgalīgs process.

Runājot par infrastruktūras uzlabošanu, šobrīd administrācija lielus projektus neplāno, taču par Kohēzijas fonda līdzekļiem pie Meža mājas top rotaļu laukums un Dumbrāju laipu taka.

Lielā tīreļa laipai – privāts apsaimniekotājs

– Šobrīd Ķemeru Nacionālajā parkā ir pieejami vairāk nekā 20 objekti. Ne visi ir mūsu, taču atrodas parka teritorijā. Redzamākais jaunums ir **Lielā tīreļa laipa**, kas no pagājušā gada atkal ir pastaigu cienītājiem pieejama. Ir atjaunota **Kaņiera pilskalna** un **Sēravotu laipa**. Pagaidām apmeklētāju daudzumu nefiksējam, taču ir iegādāti apmeklētāju skaitītāji, kas tiks uzstādīti dabas takās, lai nopietnāk sekotu apmeklētāju plūsmām.

Šovasar tika izsludināts publiskais iepirkums par stāvlaukuma nomas tiesībām pie Lielā tīreļa. Iepirkumu sludinājām ar mērķi uzlabot esošo situāciju laipas apkārtnē, jo tas ir mūsu TOP objekts, ko apmeklē vismaz 40 000 cilvēku gadā. Tik intensīvi apmeklētiem objektiem jau nepieciešama papildu uzraudzība un apsaimniekošana. Sapratām, ka nepieciešami papildspēki un vietai jāļauj attīstīties vairāk, nekā mēs kā valsts iestāde varam dot. Tūristi, iespējams, gribētu, lai tur ar laiku būtu maza kafejnīca vai vēl kādi pakalpojumi. Mūsu galvenais uzstādījums uzņēmējam bija, lai būtu pieejama informācija par laipu un nacionālo parku, jo daudzi tūristi par citiem parka objektiem nekā nezina. Nav nekāds noslēpums, ka Meža māja ir pilnīgi prom no galvenajām apmeklētāju plūsmām un no tiem apmēram 70 000 cilvēku, kas gada laikā apmeklē nacionālo parku kopumā, Informācijas centrā iegriežas apmēram 3 000..., un šis skaitlis nemainās... Tāpēc loģiski būtu, ja Informācijas centrs atrastos tur, kur ir visvairāk cilvēku.

Otrs faktors – normāli būtu, ja vismaz vasarā pie laipas regulāri būtu kāds cilvēks, kurš gan savāktu atkritumus, gan paregulētu auto plūsmu. Apziņot visas šīs vajadzības, tika izsludināts iepirkums, un tagad pie laipas saimnieko privāts uzņēmējs. Šobrīd tiek iekasēta maksa (2 eiro) par vieglās automašīnas novietošanu stāvlaukumā, taču par autobusu stāvvietas izmantošanu maksa netiks prasīta. Lielais stāvlaukums domāts autobusiem apgrīšanās manevru veikšanai, lai nerodas situācija, kāda ir bijusi iepriekšējos gados, kad brīvdienās visi saliek mašīnas krustām šķērsām – kā pagadās. Iebrauc lielais autobuss un vairs netiek ne uz priekšu, ne atpakaļ. Pilnīgs *bardaks*. Tāpēc šis par Kohēzijas fonda līdzekļiem atjaunotais stāvlaukums nav iznomāts (to arī nedrīkstam darīt), bet ir domāts autobusiem.

Riteņbraucējiem viss par velti, un joprojām nav maksas par Tīreļa laipas apmeklējumu, un tas ir galvenais. Jāmaksā tikai par auto novietošanu, taču auto var atstāt arī pa ceļam – posmā no kapiem līdz zīmei par maksas zonu ceļa labajā pusē. Vienkārši mazliet tālāk jāpaiet kājām, toties – viss bez maksas... Jāpiebilst, ka invalīdiem arī stāvvietā ir bez maksas un viņiem tiek dota iespēja iebraukt tālāk – līdz mazajam stāvlaukumam. Šobrīd ir sajūta, ka situācija ir uzlabojusies, jo tagad ceļš starp abiem stāvlaukumiem ir gājēju zona un nav no auto jābēg grāvi.

Dodamies dabā!

Jāatzīst – informācijas par Ķemeru Nacionālo parku Virtuālajā vidē netrūkst, taču viena lieta ir mājaslapu stāsti, cita – reālā situācija dabā. Kā apliecināja kāju izkustināšana

dabas takās, izmaiņas ir ne tikai pagātnes–tagadnes horizontālē, bet arī tajā informācijā, kas pieejama ĶNP mājas lapā kemerunacionalaisparks.lv

Sēravotu diķi Raganu purvā ir Baltijas mēroga dabas retums. Pirmā laipu taka tika atklāta 2005. gada 28. maijā, taču apmeklētājiem tā patika bradāt pa diķiem, ka bažās par ekosistēmas izpostīšanu laipa tika slēgta.

Agnese Balandiņa izrāda jauno laipu taku uz sēravotu diķiem – kārtību takā parka administrācija cer panākt, ierīkojot videonovērošanu.

Slokas ezera takas atklāšana 2004. gada 29. maijā; gida lomā – šobrīd Latvijā pazīstamais sikspārņu pētnieks Viesturs Vintulis

Koka rotaļriki vēl saglabājušies – vien laipu dēļi dažviet satrunējuši, tomēr parka administrācija Slokas ezera taku plāno nākamgad slēgt

Skats uz Vēršupīti no Dumbrāju laipas 2004. gada maijā. Arī tā savu laiku nokalpojusi, un šobrīd pa līdzīgu maršrutu 500 m garumā top jauna laipu taka, kas līdz decembrim jāpabeidz

2003. gada maijā tika atklāta Kaņiera pilskalna laipu taka. Tās izveidošanu rosināja Lapmežciema muzeja vadītāja Mudīte Bērziņa, atsaucoties uz seniem nostāstiem par pirātu apmetni un neparastiem akmens vaļņiem Kaņiera ezera krastā. 2013. gadā takai tika atjaunots grants segums un uzbūvēts augstāks skatu tornis.

Engures ezera vērtības

Roberts Šiliņš putnu vērošanas tornī 2003. gadā un... iroties uz meteoroloģijas staciju, kas ezerā uz pontoniem izveidota pērn

Engures ezera krastos sākotnēji tika iemitināti padsmīt pussavvaļas zirgi un taurogovis. Nu dzīvnieku skaits izaudzis līdz 90, tāpēc bars sadalīts trijos aplokos. Ceļā uz skatu torni no zirgiem neizvairīties. Apmeklētāju vēlme dzīvniekus pacienāt vismaz vienam zirgam gadā beidzas letāli...

Vecajā putnu vērošanas tornī varēja ērtāk patverties no vēja, toties jaunajam viena priekšrocība – tas ir jauns...

Orhideju takas atklāšana 2003. gada 27. jūnijā pulcēja botāniķus no tuvienes un tālienes.

Viens no takā rodamiem aizsargājamiem augiem – naktsvijole, taču atrodamas arī mušu ofrīdas un iedzeltenās dzegužpirkstītes.

1998. gadā Latvijas lielākais piejūras ezers – Engures ezers – tika iekļauts Engures ezera dabas parka teritorijā, ko joprojām apsaimnieko «Engures ezera dabas parka fonds», un tā vienīgais algotais darbinieks – Roberts Šiliņš. Fonda darbība vērsta galvenokārt uz biotopu kopšanu un ūdensputniem piemērotu apstākļu nodrošināšanu ezerā. Pirms vairākiem gadiem no dabas parka teritorijas tika atdalīta jūras platība, tāpēc šobrīd parks ir vien 12 490 ha liels.

Engures ezera dabas parkā konstatētas 44 Eiropā apdraudētas putnu sugas, 5 zivju sugas un 3 augu sugas, kas iekļautas ES direktīvu pielikumos. Šeit aug 40 Latvijā retas un Sarkanajā grāmatā ierakstītas augu sugas.

Šobrīd dabas parkā ir pieejamas divas pastaigu takas un divi skatu torņi.

Lūk, **Roberta Šiliņa** ieskaits paveiktajā:

– Parkā esmu kopš tā dibināšanas – 1998. gada; tātad 18 gadi *nolauzti* – ieguldīts milzīgs darbs. Arī pirms tam šeit bija darīts daudz, bet padomju laikā, pēc tam saistībā ar varas maiņām gandrīz 20 gadus apsaimniekošanas darbības tika veiktas ļoti nelielā apjomā un tad palēnām sākās jauns cikls. 1999. gadā tika izstrādāts ezera dabas aizsardzības plāns; 2001. gadā – realizēts pirmais LIFE projekts, kura ietvaros tika uzsākta piekrastes plāvu atjaunošana uz ziemeļiem no ornitoloģisko pētījumu centra (tagad tās izveidojušās par skaidrām plāvām, kur cilvēki brauc, skatās un priecājas par putniem un savvaļas zirgiem un govīm); tāpat atjaunotas plāvas rietumu krastā pie Krievraga un uz salām – Kazrovas un Lopsalrovas. Tas nodrošina ūdensputniem nepieciešamos biotopus. Pakāpeniski attīstāmies, un līdzīgi tas ir ar tūrisma infrastruktūru – 1999. gadā tika uzbūvēts pirmais skatu tornis liedagā. 2012. gadā pirmie torņi savu laiku jau bija nokalpojuši, tāpēc pēdējo gadu laikā ir uzbūvēti divi jauni torņi – šeit, liedagā, un Mērsragā. Ķūļos tornis ir avārijas stāvoklī, un tur augšā kāpt šobrīd nedrīkst. Tāpat Orhideju takai 2014. gadā atjaunojām laipu takas klājumu (taku atklāja 2003. gadā). Koka infrastruktūrai desmit gadi ir pietiekami ilgs kalpošanas laiks – koks ir koks; visu gadu ārā lietū, sniegā – mūsu klimatiskajos apstākļos nevar vairāk gribēt. Teorētiski varētu izmantot arī ilgāk, taču daudz kas atkarīgs arī no vietas, kur laipas izmanto. Tā tas ir visā pasaulē – dažviet takas ir labākā, citviet – sliktākā stāvoklī; nav tā, ka visas tikai jaunas vai sapuvušas... Tāds tas cikls – kaut ko atjauno, bet kaut kas iziet no ierindas...

No Kandavas līdz Ventai

No Kandavas līdz Abavas ielejai Ventā – tā ir dabas parka "Abavas senleja" – īpaši aizsargājamās dabas teritorijas – atrašanās vieta. 14 933 ha plašo dabas parku apsaimnieko 2003. gadā izveidota biedrība «Abavas ielejas attīstības centrs», kas sākotnēji bija pazīstama kā sabiedriskā organizācija ARDIC (saisinājums no angļu valodas Abava Rural Development and Information Centre). Tās tapšanas iniciatori bija Nīderlandes Overjiseles provinces un Latvijas Dabas fonda pārstāvji, bet dibinātājas bija lielākās dabas parkā esošās pašvaldības – Kandavas, Sabiles, Ģibuļu un Rendas.

Dabas parks ir «Nature 2000» teritorija – visā Eiropā retu un apdraudētu augu un dzīvnieku sugu dzīves vieta; tajā atrodas arī Čužu purva dabas liegums.

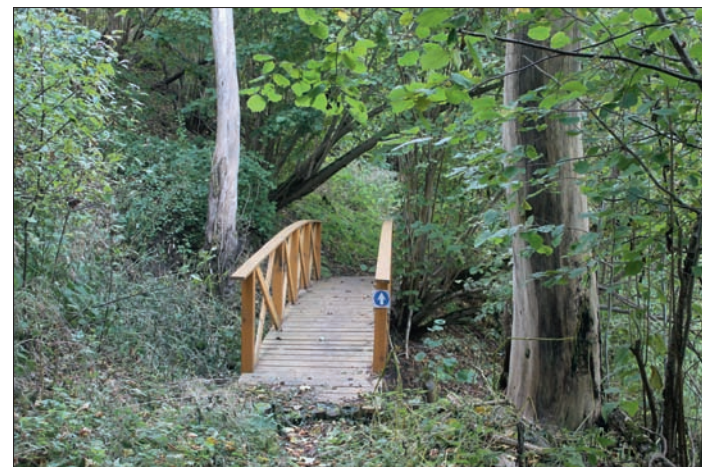
Lūk, kā dabas parkā paveikto vērtē biedrības vadītāja **Iveta Piese:**

– Biedrībai ir bijuši vairāki vadītāji – pašvaldību algoti cilvēki, kas rakstīja projektus un, protams, īstenoja arī savas idejas. Valdē bija pašvaldību pārstāvji un privātpersonas – Abavas senlejas iedzīvotāji. Tad nāca pārmaiņu laiks – tika izsludināts konkurss uz biedrības vadītāja amatu, un tā no Tūrisma informācijas centra vadītājas kļuva par biedrības izpilddirektori. Tolaik rakstīju vairākus projektus un izdevās piesaistīt līdzekļus no Latvijas Vides aizsardzības fonda. Biedrībā centāmies turēties pie principa – darīt ko tādu, kas būtu vajadzīgs visiem: lai ir pieejams sabiedrībai, nevis kaut ko izveidot privātā teritorijā un pēc tam brīnīties – žogs apkārt... Pirmkārt, viena no prioritātēm bija iezīmēt senlejas teritoriju – izlikt zīmes un informāciju, kas esi iebraucis vai iegājis Abavas senlejas dabas parka teritorijā. Ja nemaldos, ierīkoti ir vismaz 27 informācijas stendi. Izdevām bukletu par Abavas senleju, jo līdz tam senlejas kartes, ko varētu izmantot tūristi, nebija; katrs rajons taisīja savu tūrisma karti, kurā iekļāva tikai savu teritoriju, ne kaimiņus. Nu jau biedrības izdotā karte ir novecojusi un nav vairs pieejama, taču pērn izdevās izdot Taku grāmatiņu ar shematisku karti. Izdevām arī avīzi. Ir bijuši vairāki projekti, kas saistīti ar pļavu attīrīšanu – gan taku veidošanu, gan zālāju atjaunošanu. Šogad attīrījām 13,9 ha, bet pērn divi biedrības biedri savos īpašumos pļavas attīrīja no aizauguma un izcirta krūmus. Tas notika ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu palīdzību.

Lai popularizētu ielejas dabas takas, rīkojam dažādus vides izglītības pasākumus: tā pērn notika akcija «Kājāmgājēju dienas», kuru ietvaros izstaigājām jaunākās takas gar Imulas upi un Abavu, kā arī Čužu purvu. Katrā pārgājienā līdzī gāja kāds dabas eksperts, kas iepazīstināja ar ceļā rodamajām vērtībām. Šogad šos pārgājienu atkārtojām un vietējie cilvēki, kas tajos piedalījās, ar lepnumu varēja atzīt, cik īpaša un skaista vietā dzīvo. Šogad projekta «Ej droši dabā!» ietvaros notika arī Velodiena – pirmoreiz un savā ziņā "pirmais kucēns", taču viss izdevās. Ja pērn kājām nogājām no Kandavas līdz Sabilei, tad šogad šo ceļu veicām ar velosipēdu turp un atpakaļ.

Abavas ielejā Kandavas internātvidusskolas taku sakopšanas talka. 2003. gada maijā

Dabas taku veidošanā daudz palīdzējuši vietējie iedzīvotāji, taču ar Eiropas finansējumu astoņas takas nu jau civilizēti staigājamas

Iveta Piese 2003. gadā Ozolāju dabas takā, kas vairs netiek reklamēta.

Šis ir tikai viens no pārsteigumiem, ko taku gājējs var atklāt Imulas krastos

2003. gadā Velna acs avots privātpašumā pie Čužu purva vēl bija publiski pieejams, taču vēlāk saimnieki šo vietu norobežoja; diemžēl, tā tas notiek daudzviet Latvijā

Čužu purvs ir vienīgā krūmu čužu audze Latvijā. Tuvākās audzes atrodas Ziemeļigaunijā un Gotlandē. Valsts aizsardzībā šī vieta atrodas no 1924. gada. 96 ha platībā redzami Abavas senlejai raksturīgi, bet Latvijā un Eiropā reti biotopi – avoti, kuri izgulsnē avotkalņus, kalķains zāļu purvs, kalķains pļavas un vecupes. Te īpaši aizsargājamas ir 17 augu, 9 putnu, 14 bezmugurkaulnieku un 2 abinieku sugas. Ņemot vērā, ka Abavas senlejā atrodas daudzas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, šobrīd tiek izskatīta iespēja izveidot Latvijā vēl vienu – piekto nacionālo parku.

Pielikums sagatavots ar Latvijas Vides aizsardzības fonda atbalstu un sadarbībā ar biedrību «Abavas ielejas attīstības centrs»